

Rädda Barnens remissvar på SOU 2024:55 En översyn av 23 kap. brottsbalken

Inledning

Rädda Barnen har beretts möjlighet att svara på remiss angående SOU 2024:55 En översyn av 23 kap. brottsbalken. Rädda Barnen svarar på remissen utifrån ett barnrättsperspektiv med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) som grund. Till stöd i tolkningen av barnkonventionen använder sig Rädda Barnen främst av uttalanden från FN:s kommitté för barnets rättigheter (FN:s barnrättskommitté).

Rädda Barnen svarar endast på de delar i remissen som vi anser vara av särskilt vikt utifrån ett barnrättsperspektiv. I övriga delar varken av- eller tillstyrker Rädda Barnen förslagen i utredningen.

Rädda Barnens synpunkter på de enskilda förslagen

Kap. 9.3 Frivilligt tillbakaträdande genom anmälan till myndighet

Rädda Barnen välkomnar och tillstyrker förslaget om en ny ansvarsfrihetsgrund, vilket innebär att om en person inte ska bli dömd för förberedelse eller medverkan till brott om denne avslöjar det planerade brottet till myndighet, skolpersonal eller annan i förtroendeställning. Rädda Barnen delar utredningens bedömning i att denna ansvarsfrihetsgrund kan vara av särskild vikt för barn.

Utredningen beskriver att när personen som fått ta emot uppgifterna lämnat dessa till polisen, behöver polisen ofta höra barnet direkt. Här skulle Rädda Barnen önska mer vägledning till personal som kan komma att ta emot denna information om hur de ska berätta detta för barnet, så att barnet kan behålla förtroende och även komma att samarbeta med polisen. Det handlar om att denna reglering ska implementeras på bästa möjliga sätt för såväl barnet som brottsbekämpande myndigheter. Till viss del kan detta komma in i de informationsinsatser olika myndigheter ska genomföra i de förslag som läggs fram i kapitel 12.4 (se mer nedan), men detta skulle behöva tydliggöras.

Rädda Barnen vill också påtala att det kan vara av stor vikt för barnet att få ha med den person barnet har berättat för under polisförhör, som en trygg person. Ofta väljer barnet att berätta för någon annan än polis, just utifrån att det finns en trygg relation och tillit till denna person. Det är viktigt att så mycket som möjligt görs för att säkerställa barnets relation till denna person inte skadas av anmälningskyldigheten. I vissa fall kan detta vara den enda trygga person barnet har.

Rädda Barnen välkomnar att utredningen understryker att om ett barn lämnat information om ett planerat brott till en person som faller inom kategorierna i lagen, och denne inte vidareförmedlar informationen i tid till polisen, ska detta inte ligga barnet till last, utan barnet kan fortfarande bli fri från ansvar. I denna reglering finns det dock ett par potentiella risker som

inte belyses i utredning, som kan ha större eller mindre inverkan på barn. Rädda Barnen önskar att dessa kan belysas i den fortsatta beredningen av förslaget:

- Kan den som fått informationen men inte lämnat den vidare i tid bli dömd för underlåtenhet att avslöja eller hindra brott? Rädda Barnen hyser viss oro för att risken för själv kunna bli dömd för ett brott, kan leda till att vissa personer kan välja att inte ta emot informationen från ett barn. I vissa yrken kan det också vara svårt att lämna vidare information omedelbart. En lärare kan tex få sådan information på en rast. Läraren kan inte gå ifrån omedelbart, på grund av att övriga elever behöver tas om hand/lektion inledas och så vidare. I vissa fall kanske läraren vill bolla med en annan personal eller rektor för att få klarhet i om det är sådan information som ska lämnas till polisen. Läraren kan också känna behov av att prata med eleven igen. Rädda Barnen anser att det behövs förtydligande resonemang och praktisk vägledning till vuxna som kan komma att omfattas av denna bestämmelse, kring såväl tidsaspekten som bedömning av de uppgifter ett barn lämnar.
- Om läraren i exemplet ovan dröjer eller inte anmäler till polisen, ska detta enligt utredningen inte ligga barnet till last. Men om läraren påstår att hen inte har fått informationen, kanske av rädsla för att själv bli ansvarig för brott, då står ord mot ord. Hur ska sådana potentiella fall hanteras?
- Läraren i fallet ovan kan också undvika att berätta för polisen av rädsla för att själv bli föremål för repressalier av de som ska utföra brottet, exempelvis ett kriminellt gäng. Enligt utredningens förslag kring underlåtenhet att avslöja eller hindra brott (kap. 11.4) torde inte läraren kunna bli dömd för det brottet. Men läraren kanske ändå behöver skydd. Hur är det tänkt att dessa fall ska hanteras?

Kap. 9.4 Sekretessen mellan myndigheter behöver kunna brytas

Rädda Barnen inser vikten av att de myndigheter som får ta del av information om planerade brott ska kunna vidareförmedla denna information till polisen. Därför tillstyrker Rädda Barnen just denna sekretessbrytande bestämmelse.

Rädda Barnen ser dock med oro på den utveckling av sekretessbrytande bestämmelser som utredningen beskriver i detta kapitel. Rädda Barnen vill därför understryka att det endast är den sekretessbrytande bestämmelsen som föreslås i just denna utredning som vi tillstyrker.

Utöver sekretessen så utreds och har redan införts olika nya förpliktelser att lämna uppgifter, på begäran eller egen anmodan, för att förhindra att brott begås där barn på något sätt är involverade. Sedan tidigare finns också skyldigheten att anmäla oro om ett barn omedelbart till socialtjänsten, för att socialtjänsten ska kunna sätta in rätt åtgärder för att stötta och skydda barnet. Alla dessa nya regler, i kombination med skyldigheten om orosanmälan, riskerar att göra det förvirrande för de personer som arbetar med barn om de ska lämna uppgifter, när det ska ske och till vem. Rädda Barnen anser därför att det behövs tydlig och klar information till berörda professioner om de olika regelverken.

Rädda Barnen vill här uttrycka en oro för att den inarbetade rutinen med orosanmälan till socialtjänsten, riskerar att gradvis försvagas, när samma information också ska delges andra

myndigheter, som har andra syften än att skydda och stötta barnet. Rädda Barnen hade önskat att ett tydliggörande i hur denna nya anmälningsplikt förhåller sig till orosanmälan till socialtjänsten och ett resonemang om när vilken rapportering ska ske först.

Kap 12.4 Konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet

Rädda Barnen tillstyrker förslaget om att vissa myndigheter, däribland Skolverket och Socialstyrelsen, ska få uppdrag om att sprida information och kunskap om den nya möjligheten till frivilligt tillbakaträdande. Detta kommer att vara mycket viktigt för att detta ska få effekt i den praktiska tillämpningen.

Stockholm 18 december 2024

Sara Damber
Chef för Sverigeprogrammet, Rädda Barnen